

Vergaderjaar 1994-1995

23 657

Wijziging van enige wetten in verband met de verplichting tot teruggave van cultuuroederen die op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van een lid-staat zijn gebracht en in verband met de uitvoer van cultuuroederen

Nr. 8

TWEDE NOTA VAN WIJZIGING

Ontvangen 3 november 1994

In het voorstel van wet (stuk nr. 2), zoals dit luidt na de nota van wijziging (stuk nr. 6), worden de volgende wijzigingen aangebracht:

A

In het opschrift van het voorstel van wet wordt na de woorden «van een lidstaat» ingevoegd: van de Europese Unie of van een andere staat die partij is bij de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte; en wordt na de woorden «uitvoer van cultuuroederen» toegevoegd: (Implementatiewet bescherming cultuuroederen tegen illegale uitvoer).

B

Artikel I, onderdeel A, komt te luiden:

Artikel 1 wordt als volgt gewijzigd:

1. De onderdelen a tot en met e worden geletterd b tot en met f en een nieuw onderdeel a wordt ingevoegd, luidende:

a. beschermd cultureel voorwerp: een beschermd voorwerp, een roerende zaak als bedoeld in artikel 14a of een cultuuroed als bedoeld in artikel 14b.

2. Onderdeel d komt te luiden:

d. Onze Minister: Onze Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

C

In artikel I, onderdeel B, komt de titel van hoofdstuk IIIB te luiden: Uitvoer van cultuuroederen buiten het grondgebied van een lid-staat van de Europese Unie of van een andere staat die partij is bij de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte.

D

In artikel I, onderdeel B, wordt artikel 14b als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid worden de woorden «het douanegebied van de Europese Unie» vervangen door: het grondgebied van een lid-staat van de Europese Unie of van een andere staat die partij is bij de Overeenkomst betreffende Europese Economische Ruimte.
2. In het tweede lid wordt na de woorden «in een lid-staat» ingevoegd: van de Europese Unie of in een andere staat die partij is bij de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte.

E

Na artikel I, onderdeel C, wordt een nieuw onderdeel Ca ingevoegd, luidende:

Ca

In artikel 16 wordt onder vernummering van het tweede lid in het derde lid een nieuw tweede lid ingevoegd, luidende:

2. De in het eerste lid bedoelde ambtenaren zijn belast met het op verzoek van een lid-staat van de Europese Unie of van een andere staat die partij is bij de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte opsporen van een door die staat in het verzoek omschreven roerende zaak die krachtens de nationale wetgeving van die staat een cultuurgoed is in de zin van artikel 1, onder 1, van richtlijn nr. 93/7/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 15 maart 1993 betreffende de teruggave van cultuurgoederen die op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van een lid-staat zijn gebracht (PbEG L 74), mits die zaak in de zin van die richtlijn op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van die staat is gebracht.

F

In artikel II, onderdeel A, wordt artikel 86a als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid wordt na de woorden «aan een lid-staat van de Europese Unie» ingevoegd: of aan een andere staat die partij is bij de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte; en worden telkens de woorden «die lid-staat» vervangen door: die staat.
2. In het derde lid, eerste volzin, en in het vierde lid, eerste volzin, worden de woorden «de bezitter of houder» vervangen door: de bezitter.

G

In artikel II, onderdeel E, wordt artikel 310a als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid wordt na de woorden «van een lid-staat van de Europese Unie» ingevoegd: of van een andere staat die partij is bij de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte; worden telkens de woorden «die lid-staat» vervangen door: die staat, en worden de woorden «zijn bekend geworden» vervangen door: aan die staat zijn bekend geworden.
2. In het tweede lid worden de woorden «in de lid-staten» vervangen door: in de lid-staten van de Europese Unie of in de andere staten die partij zijn bij de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte.

H

In artikel II, onderdeel E, artikel 310b, tweede lid, wordt na de woorden «van een andere lid-staat van de Europese Unie» ingevoegd: of van een andere staat die partij is bij de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte.

I

In artikel III, artikel 1008, wordt na de woorden «Een lid-staat van de Europese Unie» ingevoegd: of een andere staat die partij is bij de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte; wordt de zinsnede «na 1 januari 1993» vervangen door: na 31 december 1992; en wordt na de woorden «is opgeheven» toegevoegd: , met dien verstande dat voor de Republiek Oostenrijk geldt dat de zaak na 30 juni 1994 buiten het grondgebied van deze staat dient te zijn gebracht en dat voor de Republiek Finland, de Republiek IJsland, het Koninkrijk Noorwegen en het Koninkrijk Zweden geldt dat de zaak na 31 december 1994 buiten het grondgebied van de desbetreffende staat dient te zijn gebracht.

J

In artikel III, artikel 1009, onder b, worden de woorden «van de lid-staat» vervangen door: van de staat.

K

In artikel III, artikel 1010, wordt na de woorden «ten behoeve van de lid-staat» ingevoegd: van de Europese Unie of ten behoeve van de andere staat die partij is bij de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte; en worden de woorden «van de lid-staat zelf» vervangen door: van de desbetreffende staat zelf.

L

In artikel III worden na artikel 1010 twee nieuwe artikelen toegevoegd, luidende:

Artikel 1011

De kosten die voortvloeien uit de uitvoering van een beslissing van een rechtbank tot teruggave van een roerende zaak ingevolge artikel 1008, komen ten laste van de staat die de rechtsvordering heeft ingesteld. Dit geldt ook voor de kosten inzake de maatregelen die door de centrale autoriteit, aangewezen krachtens artikel 3 van de richtlijn, zijn genomen voor het materiële behoud van het cultuurgoed, bedoeld in artikel 4, onder 4, van de richtlijn. Hieronder vallen tevens de kosten, bedoeld in artikel 1010.

Artikel 1012

De eigendom van het cultuurgoed na de teruggave ervan wordt bepaald door het nationale recht van de staat die de rechtsvordering tot teruggave heeft ingesteld.

Onder vernummering van artikel V tot artikel VI wordt een nieuw artikel V ingevoegd, luidende:

ARTIKEL V

Deze wet wordt aangehaald als: Implementatiewet bescherming cultuurgoederen tegen illegale uitvoer.

TOELICHTING

de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte (verder aangeduid met EER-overeenkomst) kwam op 2 mei 1992 te Oporto tot stand tussen enerzijds de Europese Economische Gemeenschap, de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal alsmede hun respectieve lid-staten en anderzijds de Staten van de Europese Vrijhandelsassociatie (verder aangeduid met EVA), te weten Finland, Liechtenstein, Noorwegen, Oostenrijk, IJsland, Zweden en Zwitserland (Trb. 1992, 132; verder aangeduid met EER-Overeenkomst). Zwitserland heeft inmiddels besloten geen partij bij deze Overeenkomst te worden. Op 17 maart 1993 hebben de overeenkomstsluitende partijen bij de EER-Overeenkomst – met uitzondering van Zwitserland – een Protocol ondertekend dat de aanpassing van de EER-Overeenkomst naar aanleiding van de Zwitserse afwijzing regelt (zie Trb. 1993, 69). De EER-Overeenkomst en dit Protocol zijn op 1 januari 1994 in werking getreden (zie Trb. 1993, nr. 203 en 204).

Bij beschikking nr. 7/94 van 21 maart 1994 tot wijziging van Protocol 47 en sommige bijlagen bij de EER-Overeenkomst (PbEG L 160) heeft het Gemengd Comité van de EER-Overeenkomst onder meer besloten dat aan bijlage II van de EER-Overeenkomst een nieuw hoofdstuk XXVIII inzake cultuurgoederen wordt toegevoegd. Hierin is bepaald dat Finland, Noorwegen, IJsland en Zweden met ingang van 1 januari 1995 zullen voldoen aan richtlijn nr. 93/7/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 15 maart 1993 betreffende de teruggave van cultuurgoederen die op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van een lid-staat zijn gebracht (PbEG L 74). In artikel 13 van deze richtlijn wordt daarom de zinsnede «op of na 1 januari 1993» ten aanzien van deze staten vervangen door «op of na 1 januari 1995». Zie blz. PbEG 94/L 160/49, onder U.

Genoemde beschikking van het Gemengd Comité van de EER-Overeenkomst is op 1 juli 1994 in werking getreden.

Voor Oostenrijk geldt overigens op grond van artikel 2 van genoemde beschikking van het Gemengd Comité de datum van 1 juli 1994 als datum van toepassing van de richtlijn.

Een en ander noodzaakt tot wijziging van het onderhavige wetsvoorstel, reden waarom deze tweede nota van wijziging is opgesteld. Zie de *onderdelen A, eerste volzin, C, D, E, F, onder 1, G, H, I, eerste en derde volzin, J en K.*

Ten aanzien van Liechtenstein zijn de EER-Overeenkomst en het Protocol nog niet in werking getreden.

Opmerking verdient in dit kader verder nog dat Finland, Noorwegen en Zweden waarschijnlijk met ingang van 1 januari 1995 tot de Europese Unie zullen toetreden. Aangezien op dit moment nog geen zekerheid bestaat óf en zo ja, op welke datum ieder van deze staten daadwerkelijk als partij zal toetreden tot het Verdrag inzake de Europese Unie, alsmede welke datum dan zal gelden met betrekking tot artikel 13 van de richtlijn, is in deze nota van wijziging ter zake geen overgangsbepaling opgenomen.

Zodra meer duidelijkheid bestaat over het als partij toetreden van Oostenrijk, Finland, Noorwegen en Zweden tot het Verdrag inzake de Europese Unie en van Liechtenstein tot de EER-Overeenkomst, zal, voor zover dit noodzakelijk zou zijn met betrekking tot cultuurgoederen, de gewenste aanpassing zo snel mogelijk plaatsvinden. Hetzelfde geldt vanzelfsprekend met betrekking tot eventuele toetredingen als partij tot het Verdrag inzake de Europese Unie dan wel tot de EER-Overeenkomst door andere staten in de toekomst.

Deze tweede nota van wijziging biedt voorts de gelegenheid enkele andere wijzigingen aan te brengen. In het overleg dat regelmatig plaatsvindt tussen ambtenaren van de lid-staten van de Europese Unie en van de Commissie van de Europese Gemeenschappen is onlangs het onderhavige wetsvoorstel aan de orde geweest. Daaruit is naar voren gekomen dat het wetsvoorstel op een enkel punt de bedoeling van de richtlijn duidelijker zou kunnen verwoorden. Enkele onderdelen van deze nota voorzien hierin.

Van de gelegenheid is eveneens gebruik gemaakt om in artikel 1 (de definitiebepalingen) van de Wet tot behoud van cultuurbezit de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen als bevoegde bewindspersoon te noemen in verband met de recente overheveling van het beleidsterrein van cultuur van het voormalige Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur naar het voormalige Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen (koninklijk besluit van 22 augustus 1994, nr. 94.006521, houdende herindeling van departementale taken). *Onderdeel B* van deze nota van wijziging strekt daartoe.

Onderdeel E strekt tot implementatie van de verplichting die voortvloeit uit artikel 4, eerste lid, van de richtlijn, namelijk om op verzoek van een lid-staat tot opsporing over te gaan van cultuurgoederen die op grond van de richtlijn voor teruggave in aanmerking komen. De voorgestelde bepaling geeft ter zake opsporingsbevoegdheid aan de ambtenaren die ingevolge artikel 16, eerste lid, van de Wet tot behoud van cultuurbezit belast zijn met de opsporing van bij die wet strafbaar gestelde feiten.

Onderdeel F, onder 2, bevat een nadere aanpassing aan artikel 9 van de richtlijn, waarin slechts aan de bezitter een vergoeding wordt toegekend en niet aan de houder. Deze begrippen worden in de richtlijn apart gedefinieerd in artikel 1, onder 6 respectievelijk 7, en waar noodzakelijk of gewenst naast elkaar gehanteerd, zoals in de artikelen 4, 5 en 7. Waar dus in artikel 9 van de richtlijn slechts wordt gesproken van bezitter, is het duidelijk de bedoeling dat alleen de bezitter recht op een vergoeding heeft en niet een houder, zoals een restaurateur van een kunstwerk. Het derde en vierde lid van artikel 86a zijn hieraan aangepast. Dat sluit evenwel niet uit dat de houder, waar nodig, bij voorbeeld als zaakwaarnemer voor de wellicht niet bereikbare bezitter optreedt en dat bij de vraag wat aan de bezitter toekomt mede rekening wordt gehouden met wat deze, als gevolg van de opeising, aan de houder uit hoofde van onderlinge verhouding verschuldigd wordt.

De wijziging in *onderdeel G, onder 1, laatste volzin*, is een verduidelijking. Volgens artikel 7, eerste lid, van de richtlijn begint de verjarings-termijn te lopen vanaf het ogenblik waarop de verzoekende lid-staat kennis heeft van de plaats waar het cultuurgoed zich bevindt en de identiteit van de bezitter of houder. Voor de duidelijkheid is dit eveneens gepreciseerd in de tekst van artikel 310a BW.

Artikel 13 van de richtlijn bepaalt dat óók de op 1 januari 1993 onrechtmatig buiten het grondgebied gebrachte cultuurgoederen voor teruggave

in aanmerking komen. In *onderdeel I, tweede volzin*, is artikel 1008 Rv in deze zin gewijzigd.

Onderdeel L bevat de implementatie van de artikelen 10 en 12 van de richtlijn.

Om misverstanden – en wellicht dientengevolge ongewenste procedures – met betrekking tot de last van bedoelde kosten te vermijden bleek het noodzakelijk artikel 10 van de richtlijn alsnog te implementeren. Artikel 1011 voorziet hierin.

Artikel 1012 bevat de implementatie van artikel 12 van de richtlijn, inhoudend dat de eigendom van het cultuurgoed na de teruggave ervan wordt geregeld door het nationale recht van de verzoekende lid-staat. Deze bepaling is namelijk niet alleen bedoeld als een instructie aan de lid-staten om ter zake een regeling te treffen, maar ook als instructie aan de rechter die over de rechtsvordering tot teruggave moet oordelen.

Wat de eerste instructie betreft, voldoet Nederland aan de richtlijn. Indien Nederland de verzoekende lid-staat is en het cultuurgoed is teruggekeerd in Nederland, dan geeft het Burgerlijk Wetboek antwoord op de vraag bij wie het eigendomsrecht berust.

De instructie aan de rechter spreekt eigenlijk voor zich. De opstellers van de richtlijn wilden hiermee uitsluiten dat het geding ook over de eigendom zou worden gevoerd en dat de rechter zich zou uitlaten over het eigendomsrecht. Bovendien heeft artikel 12 van de richtlijn tot doel, dat een rechter die een vordering tot revindicatie, ingesteld door een particulier, voorgelegd krijgt of gekregen heeft die vordering niet (verder) behandelt, indien een lid-staat ingevolge artikel 1008 Rv een rechtsvordering tot teruggave instelt en aan de voorwaarden voor toewijzing voldoet. Voor de duidelijkheid is met het oog hierop artikel 12 van de richtlijn alsnog geïmplementeerd.

Onderdeel M voorziet in een citeertitel van dit wetsvoorstel. Deze is tevens verwerkt in de wijziging van het opschrift van dit wetsvoorstel in onderdeel A, tweede volzin. Zie bijlage I voor de aangepaste transponeringstabel.

Voor de volledigheid is de bijlage bij de richtlijn als onderdeel achter deze nota gevoegd. Zie bijlage II.¹

In verband met de data voor de omrekening in nationale valuta van de in de bijlage bij de richtlijn in ecu uitgedrukte waarden verdient vermelding dat de waarde van de ecu op 1 januari 1993 was hfl. 2,19669 (zie PbEG 93/C 1/2) en op 1 juli 1994 (in verband met Oostenrijk) was hfl. 2,15499 (zie PbEG 94/C 181/5). Vanzelfsprekend is de waarde van de ecu op de datum van 1 januari 1995 (in verband met Finland, Noorwegen, IJsland en Zweden) nog niet bekend.

De Minister van Justitie,
W. Sorgdrager

De Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,
A. Nuis

¹ Ter inzage gelegd bij de afdeling Parlementaire Documentatie.

Transponeringstabel van bron (richtlijn/verordening/autonoom) naar wetsvoorstel

Richtlijn:	Wetsvoorstel:	Opmerkingen:
art. 1	---	Behoeft geen omzetting.
art. 2	---	Behoeft geen omzetting.
art. 3	---	Aanwijzing geschiedt bij ministerieel besluit.
art. 4, lid 1	art. 16, lid 2, WBC	
, lid 2	---	Behoeft geen omzetting.
, lid 3+4+5	art. 1010 Rv	
art. 5	artt. 1008 en 1009 Rv	
art. 6	---	Behoeft geen omzetting.
art. 7, lid 1	art. 310a BW	
, lid 2	art. 1008, laatste zinsdeel, Rv	
art. 8	art. 1008 Rv juncto art. 86a, lid 1, BW	
art. 9	art. 86a, lid 3+4, BW	
art. 10	art. 1011 Rv	
art. 11	---	Behoeft geen omzetting.
art. 12	art. 1012 Rv	
art. 13	art. 1008, één na laatste zinsdeel, Rv	
art. 14 t/m 19	---	Behoeft geen omzetting.
Verordening:	Wetsvoorstel:	Opmerkingen:
art. 2	art. 14b WBC	
art. 9	artt. 15, lid 2, 17, lid 1, 18, lid 1+2+3, 19 WBC en art. 1, onder 2, WED	
<i>Autonome wetgeving:</i>	artt. 1, onder a, 14a, 16, lid 1, WBC artt. 3:86a, lid 2, 88, lid 2, 99, lid 2, 238, lid 4 en 310b BW	

Transponeringstabel van wetsvoorstel naar bron (richtlijn/verordening/autonoom)

Wetsvoorstel:	Bron:
Artikel I (WBC)	
art. 1, onder a	autonoom
art. 14a	autonoom
art. 14b	art. 2 verordening
art. 15, lid 2	art. 9 verordening
art. 16, lid 1	autonoom
, lid 2	art. 4, lid 1, richtlijn
art. 17, lid 1	art. 9 verordening
art. 18, lid 1+2+3	art. 9 verordening
art. 19	art. 9 verordening
Artikel II (Boek 3 BW)	
art. 86a, lid 1	art. 8 richtlijn
, lid 2	autonoom
, lid 3+4	art. 9 richtlijn
art. 88, lid 2	autonoom
art. 99, lid 2	autonoom
art. 238, lid 4	autonoom
art. 310a	art. 7, lid 1, richtlijn
art. 310b	autonoom
Artikel III (Rv)	
art. 1008, hoofdregel	art. 5, eerste alinea
, één na laatste zinsdeel	art. 13 richtlijn
, laatste zinsdeel	art. 7, lid 2, richtlijn
art. 1009	art. 5, tweede alinea, richtlijn
art. 1010	art. 4, lid 3+4+5, richtlijn
art. 1011	art. 10 richtlijn
art. 1012	art. 12 richtlijn
Artikel IV (WED)	
art. 1, onder 2°	art. 9 verordening